

УДК 001.89:340.13 (477)

Д.В. Смерницький,
кандидат юридичних наук,
заступник директора ДНДІ МВС України, м. Київ,
ORCID ID 0000-0001-6066-0324

СУЧАСНИЙ СТАН ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розглянуто сучасний стан правового регулювання науково-технічної діяльності. Досліджено окремі положення законів України “Про наукову і науково-технічну діяльність” від 26.11.2015 та від 13.12.1991 рр.

Обґрунтовано необхідність та доцільність створення Національної ради України з питань розвитку науки і технологій. Підтримано визначену в Законі України “Про наукову і науково-технічну діяльність” норму щодо можливості створення Ради молодих вчених у наукових установах. Визначено, що ради молодих вчених отримали право колегіально впливати на розвиток наукової установи. Зазначено про доцільність залучення учнівської молоді до наукової та науково-технічної діяльності.

Ключові слова: науково-технічна діяльність, право регулювання, галузі права.

В статье рассмотрено современное состояние правового регулирования научно-технической деятельности. Исследованы отдельные положения законов Украины “О научной и научно-технической деятельности” от 26.11.2015 и от 13.12.1991 гг.

Обоснованы необходимость и целесообразность создания Национального совета Украины по вопросам развития науки и технологий. Поддержана определенная в Законе Украины “О научной и научно-технической деятельности” норма о возможности создания Совета молодых ученых в научных учреждениях. Определено, что советы молодых ученых получили право коллегиально влиять на развитие учреждения. Отмечена целесообразность привлечения молодежи к научной и научно-технической деятельности.

Ключевые слова: научно-техническая деятельность, право регулирования, отрасли права.

Правове регулювання науково-технічної діяльності – складна правова система, до якої входить взаємодія правових механізмів, як-то адміністративного, цивільного, господарського, фінансового, інформаційного та ін. У статті ми спробуємо розглянути складові механізми зазначеного правового механізму забезпечення науково-технічної діяльності й визначити роль адміністративного права в роботі правового механізму та забезпечення науково-технічних досліджень і розробок.

Як зазначають Д.В. Боброва, О.В. Дзера та А.С. Довгерт, цивільне право – це сукупність цивільно-правових норм, які регулюють на засадах юридичної рівності відносини власності в її різноманітних формах, товарно-грошові відносини і деякі особисті немайнові відносини за участю громадян, організацій та інших соціальних утворень з метою повнішого задоволення матеріальних і духовних потреб громадян [1]. Тобто цивільно-правові норми обов'язково стосуються громадян та їх взаємовідносин з організаціями та іншими соціальними утвореннями. Вивчаючи правове забезпечення науково-технічної діяльності, ми можемо впевнено стверджувати, що цивільне право посідає чільне місце у цьому забезпеченні. Наприклад, захист та охорона прав громадян на створені ними об'єкти інтелектуальної власності в процесі науково-технічної діяльності стосуються в тому числі цивільного права.

Також важливим у сфері правового забезпечення науково-технічної діяльності є господарське право.

Ключовим поняттям господарського права, зазначає О.М. Вінник, є поняття господарської діяльності, яке ми знаходимо в різних нормативно-правових актах. Він констатує, що в ч. 1 ст. 3 Господарського кодексу України, з урахуванням положень зазначених законів, закріплюється уніфіковане поняття господарської діяльності: “Під господарською діяльністю в цьому Кодексі розуміється діяльність суб’єктів господарювання у сфері суспільного виробництва, спрямована на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність [2].

В.С. Щербина стверджує, що господарське право, як і будь-яку іншу юридичну дисципліну, можна визначити, насамперед, за предметною ознакою, тобто за сукупністю суспільних відносин, що регулюються нормами господарського права. З цієї точки зору господарське право є системою норм, що регулюють господарські відносини, тобто відносини, що виникають у процесі організації та здійснення господарської діяльності між суб’єктами господарювання, а також між цими суб’єктами та іншими учасниками відносин у сфері господарювання. Отже, саме господарські відносини у сфері економіки України і становлять предмет господарського права [3].

Досліджуючи правове забезпечення науково-технічної діяльності, варто зазначити, що господарські відносини складають значний відсоток відносин у сфері науково-технічних розробок та досліджень. Так, взаємовідносини між суб’єктами науково-технічної діяльності щодо поставки обладнання, матеріалів, відповідної сировини для проведення виготовлення дослідних зразків у процесі виконання дослідно-конструкторських та технологічних робіт саме становлять господарські відносини. Крім того, здавання замовнику науково-технічної продукції, розробленої суб’єктом науково-технічної діяльності, поставлення цієї продукції до масового виробництва теж стосується господарських відносин. Отже, господарські відносини є важливою складовою науково-технічної діяльності, а їх правове забезпечення важливою складовою правового забезпечення науково-технічної діяльності, без якого загальний механізм правового забезпечення наукових досліджень та розробок не в змозі забезпечити проведення останніх.

Крім того, і інші галузі права безпосередньо впливають на правове забезпечення науково-технічної діяльності.

Так, фінансове право, зазначає О.П. Орлюк, – публічна галузь права. Предметом фінансового права є суспільні відносини, що виникають, змінюються та припиняються у сфері фінансової діяльності держави. Дослідниця стверджує, що саме сфера фінансів потребує проведення складного, однак дуже важливого розмежування між необхідними державними витратами й визначенням способу належного розподілу податкового тягаря між різними суб’єктами.

О.П. Орлюк констатує, що не всі грошові відносини є фінансовими. Зокрема, придбання товарів через торговельну мережу є предметом регулювання цивільного права, хоч такі відносини і мають грошовий характер. Однак коли торговельна фірма за наслідками підприємницької діяльності розраховує й сплачує податок до бюджету відповідного рівня, такі відносини стають вже фінансовими, оскільки відбувається мобілізація ресурсів до централізованого фонду коштів [4].

В.Ф. Опришко, Ф.П. Шульженко та С.І. Шимон зазначають, що самотійність та особливість фінансового права як галузі права зумовлена наявністю предмета та методу правового регулювання. Автори стверджують, що фінансове право України – це галузь права, норми якої регулюють суспільні відносини у сфері мобілізації, розподілу і використання централізованих і децентралізованих фондів коштів з метою забезпечення виконання завдань і функцій держави. Предметом фінансового права є суспільні відносини, що виникають у процесі фінансової діяльності держави –

відносини з приводу мобілізації і використання централізованих і децентралізованих фондів коштів, що забезпечують виконання державою своїх завдань і функцій [5].

Що ж можна сказати щодо правового забезпечення науково-технічної діяльності? Науково-технічна діяльність постійно потребує фінансового забезпечення як з боку держави так і з боку інвесторів та фінансових надходжень від приватного капіталу. Фінансове забезпечення з боку державного бюджету є об'єктом фінансового права, як суспільні відносини щодо формування та використання бюджетних коштів, тобто коштів громадян та організацій, які сплачені у вигляді податків. Бюджетні кошти мають визначальний вплив на здійснення науково-технічної діяльності, адже фундаментальні дослідження у нашій країні майже стовідсотково фінансуються із державного бюджету. Також за рахунок бюджетного фінансування утримуються державні наукові установи, які складають переважну більшість наукових установ у нашій державі. На цей час у нашій державі наукова та науково-технічна діяльність ще не стала вельми привабливою для інвесторів та не займає чільного місця в рейтингу складових сучасного бізнесу. Але будемо сподіватися, що Україна, як і інші технічно розвинені країни досягне того рівня, коли науково-технічна діяльність буде пріоритетом у бізнесовій справі, та кошти інвестовані в неї будуть надійно захищені майбутніми прибутками.

А зараз ми лише можемо констатувати, що фінансове право теж має значний вплив на розвиток науково-технічної діяльності і саме вдалі правові норми щодо розподілу бюджетного фінансування та податкової політики забезпечують розвиток науково-технічних досліджень та розробок, а менш вдалі призводять до гальмування цього розвитку.

Окрім цивільного, господарського та фінансового права, які безпосередньо впливають на сферу науково-технічної діяльності можна відзначити ще і інформаційне право, міжнародне право, конституційне право та ін.

Так, В.С. Цимбалюк, В.Д. Гавловський та В.В. Гриценко стверджують, що об'єкт і предмет науки і навчальної дисципліни "Інформаційне право" визначається відповідно до суті інформаційного законодавства. Вони вважають, що об'єктом інформаційного права є суспільні інформаційні відносини, а провідним предметом суспільних відносин є інформація. Безпосередніми предметами є конкретні види та форми інформації щодо конкретних інформаційних відносин, інформаційної діяльності тощо [6].

Інформація в науково-технічній діяльності відіграє, мабуть, найважливіше значення. Це й інформація про наукові відкриття та об'єкти інтелектуальної власності, а також про нові види та методи дослідження, про передачу інформації від одних об'єктів до інших, та інші види інформаційних відносин між суб'єктами науково-технічних досліджень та розробок. Тому саме інформаційне право відіграє важливу роль у нормуванні інформаційних відносин. І хоча інформаційне право це нова галузь права, яка на цей час активно розвивається та формується, вона є невідомою частиною загального правового механізму, що регулює науково-технічну діяльність.

Крім того, невідомою частиною правового механізму, що забезпечує науково-технічну діяльність, є механізм міжнародного, конституційного, трудового права та інші правові механізми, адже науково-технічна діяльність є багатогранною та втілює в собі без перебільшення всі сторони суспільних відношень.

Даючи визначення міжнародного, конституційного та трудового права В.Ф. Опришко, Ф.П. Шульженко та С.І. Шимон зазначають, що міжнародне право як і будь-яка галузь права – це система норм, котра має на меті врегулювання особливого виду соціальних відносин, учасниками яких є передусім держави, а також деякі інші суб'єкти міжнародного права. Вони констатують, що на відміну від інших видів міждержавних відносин, у міжнародному праві нормам притаманна юридична сила, що передбачає особливий механізм дії цих норм, зокрема можливість застосування примусу. Дещо узагальнено можна сказати, що міжнародне право складає особливий правовий механізм регулювання міжнародних відносин [5]. А конституційне право-

це провідна галузь національного права та становить сукупність норм права, які визначають засади народовладдя, економічної і політичної організації суспільства, взаємовідносин держави з конкретною особою, загальний устрій держави та основні засади функціонування державних органів [5]. Тієї ж думки і О.Ф. Фрицький, який зазначає, що традиційно конституційне право розглядається у правознавстві як галузь національного права, як наука і як навчальна дисципліна [7, с. 5]. Предметом трудового права є, насамперед, трудові відносини, тобто суспільні відносини, що виникають у процесі застосування людиною своїх здібностей у виконанні певної трудової функції [5].

Науково-технічна діяльність на міжнародному рівні унормовується міжнародними нормативно-правовими актами щодо економічної взаємодії держав, дотримання норм екологічної безпеки, співпраці у сфері безпеки країн та військового співробітництва, використання земних ресурсів, правового забезпечення інтелектуальної власності тощо, а також міжнародних угод щодо співробітництва у сфері наукової діяльності та науково-технічних досліджень й розробок.

Конституційне прав, як сказано вище, – це провідна галузь національного права, яка не оминає і науково-технічну діяльність, забезпечуючи базові правові норми щодо її функціонування.

Так, до основних статей Конституції України щодо науково-технічної діяльності варто віднести ст. 41, 42, 43 та 54.

Згідно зі ст. 41 Конституції України кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності. Ст. 42. встановлює, що кожен має право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом, ст. 43 – кожен має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується, а ст. 54 гарантує громадянам свободу літературної, художньої, наукової і технічної творчості, захист інтелектуальної власності, їхніх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності.

Трудове право забезпечує реалізацію у сфері науково-технічної діяльності конституційних прав громадян на працю щодо створення державою умов для повного здійснення громадянами права на працю, гарантування рівних можливостей у виборі професії та роду трудової діяльності, реалізації програми професійно-технічного навчання, підготовки і перепідготовки кадрів відповідно до суспільних потреб.

Розглянувши низку галузей права, які беруть активну участь у правовому забезпеченні науково-технічної діяльності, слід більш ретельно розглянути адміністративне право та його роль у зазначеному забезпеченні науково-технічних досліджень та розробок.

Визначаючи поняття адміністративного права, вчені здебільшого притримуються бачення, що адміністративне право – це публічне право, яке реалізується через державні владні структури щодо організації та правового регулювання відповідної сфери суспільного життя. Так, С.В. Ківалов та Л.Р. Біла зазначають, що адміністративне право, як і конституційне, опосередковує функціонування публічної влади в державі, тобто воно є правом державного управління, що передбачає владний вплив держави, в особі державних органів і посадових осіб, на різноманітні суспільні відносини. Автори стверджують, що одночасно, метою адміністративного права є закріплення таких форм і напрямів діяльності зазначених органів, їх посадових осіб, які б забезпечували повсякденний демократичний режим цих відносин на основі непорушності конституційних прав і свобод людини і громадянина [9, с. 11].

В.Ф. Опришко, Ф.П. Шульженко та С.І. Шимон, досліджуючи адміністративне право, є одноставними з попередніми науковцями та зазначають, що адміністративне право України – це окрема галузь вітчизняного права, що має регулювати особливу групу суспільних відносин. Головною їх особливістю є те, що вони виникають,

розвиваються і припиняють своє існування у сфері державного управління у зв'язку з організацією та функціонуванням системи виконавчої влади на всіх рівнях управління в державі [5].

А от В.К. Колпаков та О.В. Кузьменко констатують, що адміністративне право – одна з провідних галузей у правовій системі України, складне соціально-юридичне утворення, в якому відображаються матеріальні, ідеологічні, моральні та інші відносини, що існують у суспільстві. Науковці стверджують, що адміністративне право базується на положеннях Конституції України, нормативних актах Президента, Верховної Ради та Уряду України, актах органів виконавчої влади і місцевого самоврядування, референдумів, інших державних структур та зазначають, що воно тісно пов'язане із теоретичними положеннями таких суміжних юридичних наук, як теорія держави і права, конституційне право, цивільне право, кримінальне право, кримінальний процес, криминологія, трудове право та інших [10, с. 3].

Ми цілком підтримуємо наведену думку та робимо висновок, що адміністративне право тісно пов'язане та об'єднує в певні сфери суспільних відносин інші галузі права. Тобто у сфері науково-технічної діяльності адміністративне право відіграє роль об'єднуючого правового механізму, до якого як складові механізми входять конституційне, цивільне, господарське, інформаційне, фінансове, міжнародне, трудове та інші галузі права. Тільки завдяки злагодженій роботі цілковитого правового механізму можливе надійне правове забезпечення наукових та науково-технічних досліджень та розробок. Саме державні органи виконавчої влади створюють відповідний правовий базис для реалізації діяльності правового регулювання науково-технічної діяльності та забезпечують належний контроль за виконанням встановлених правових норм у зазначеній сфері, а також виконання організаційних заходів щодо функціонування системи науково-технічної діяльності, до якої входить організація наукових досліджень та розробок, організація фінансового та інформаційного забезпечення наукової діяльності, організація правового забезпечення інтелектуальної власності створеної під час створення наукової продукції, організація трудових відносин, організація екологічного забезпечення наукової діяльності, організація міжнародних та господарських відносин між суб'єктами науково-технічної діяльності та організація інших сфер, які забезпечують науково-технічні дослідження та розробки.

Визначивши вагомий вплив адміністративного права на правове забезпечення науково-технічної діяльності, перейдемо до розгляду сучасного стану правового (законодавчого) забезпечення сфери наукових розробок та досліджень.

Основним законодавчим актом у сфері науково-технічної діяльності є Закон України “Про наукову і науково-технічну діяльність” [11]. Закон підписано Президентом України 26 листопада 2015 року на заміну Закону України “Про наукову і науково-технічну діяльність” від 13 грудня 1991 року [12]. Проведемо аналіз зазначених законів та спробуємо встановити норми, що поліпшують науково-технічну діяльність та роблять сучасний стан правового забезпечення наукових досліджень та науково-технічних розробок більш ефективним.

У законі від 1991 року [12] було визначено терміни: наукова діяльність; науково-технічна діяльність; науково-педагогічна діяльність; науково-організаційна діяльність; фундаментальні наукові дослідження; прикладні наукові дослідження; вчений; молодий вчений; науковий та науково-педагогічний працівник; науково-дослідна (науково-технічна) установа; наукова робота; науковий результат; науково-прикладний результат; науково-технічні (експериментальні) розробки; наукова (науково-технічна) продукція; грант.

Закон від 2015 року [11] дещо розширив номенклатуру термінів, таким чином збільшивши законодавчо визначену термінологію щодо наукової та науково-технічної діяльності. Так, до вже визначеної термінології було додано такі визначення: ад'юнкт, аспірант, виробничо-орієнтована (галузева) наукова установа, державна дослідницька інфраструктура, докторант, дослідне виробництво, дослідницька інфраструктура,

Європейський дослідницький простір, наукова експедиція, наукове видавництво, наукове видання, науковий підрозділ, науковий (науково-технічний) проект, науково-технічний (прикладний) результат, науково-технічні (експериментальні) розробки, основна діяльність наукових установ, принцип відповідності міри впливу, принцип субсидіарності. Також розширено межі деяких термінів. Так, термін “наукова робота” замінено на термін “наукова (науково-технічна) робота”, а термін “науково-дослідна (науково-технічна) установа” на термін “наукова (науково-дослідна, науково-технологічна, науково-технічна, науково-практична) установа”.

Розширення термінології, звісно, приносить більше визначеності у сферу правового забезпечення наукової та науково-технічної діяльності. Але не всі визначення є однозначними. Так, термін “наукове видання” не співвідноситься з його визначенням у державних стандартах України щодо видавничої діяльності, про що у своїй науковій публікації констатують Т.О. Проценко та В.О. Рядінська [13, с. 305].

Порівнюючи два закони, необхідно зазначити, що відповідно до ст. 4 “Суб’єкти наукової і науково-технічної діяльності” розділу II “Правовий статус суб’єктів наукової і науково-технічної діяльності” в Законі від 2015 року [11] це поняття дещо розширено та до вчених, наукових працівників, науково-педагогічних працівників, а також наукових установ, наукових організацій, вищих навчальних закладів, громадських організацій у науковій та науково-технічній діяльності було додатково включено до зазначених суб’єктів аспірантів, ад’юнктів і докторантів, інших вчених, поняття “вищі навчальні заклади замінено” на “університети, академії, інститути, музеї, інші юридичні особи незалежно від форми власності, що мають відповідні наукові підрозділи”.

Ст. 5–12 законів визначають правовий статус вченого; наукового працівника; наукової установи; державних наукових установ; керівника наукової установи; вченої (наукової, науково-технічної, технічної) ради наукової установи; державної атестації наукових установ; державної реєстрії наукових установ, яким надається підтримка держави.

Ст. 13 та ст. 14, відповідно, Закону від 1991 року [12] та Закону від 2015 року [11] визначено статус Національного наукового центру, згідно зі ст. 14 та ст. 16 визначено правовий статус державного реєстру наукових об’єктів, що становлять національне надбання.

Ст. 15 та, відповідно, ст. 17, 18 Закону від 1991 року [12] та Закону від 2015 року [11] визначено статус Національної академії наук України та національних галузевих академій наук, а також ст. 16 та, відповідно, ст. 19 статус наукової і науково-технічної діяльності у системі вищої освіти. Крім того, ст. 17 та 8 Закону від 1991 року [12] та ст. 23 Закону від 2015 року [11] визначено правовий статус громадських наукових організацій та взаємовідносин органів державної влади із зазначеними організаціями.

За результатами проведеного порівняльного аналізу розділу II “Правовий статус суб’єктів наукової і науково-технічної діяльності” законів необхідно зазначити, що у Законі від 2015 року більш детально та розширено зазначено відповідні правові норми суб’єктів наукової і науково-технічної діяльності, їх організаційну структуру та правовий статус.

Крім того, у цьому Законі визначено нових суб’єктів наукової і науково-технічної діяльності та їх відповідний правовий статус.

Так, відповідно до ст. 13 Закону визначено центри колективного користування науковим обладнанням, які утворюються у формі структурного підрозділу наукової установи, вищого навчального закладу або самостійної юридичної особи незалежно від відомчого підпорядкування та форми власності з метою надання доступу до унікального обладнання для проведення наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок вітчизняними та іноземними вченими.

Також визначена державна ключова лабораторія (ст. 15 Закону [11]). У Законі зазначено, що з метою підтримки та розвитку фундаментальних досліджень на

світовому рівні, нових перспективних міждисциплінарних напрямів наукових досліджень і науково-технічних розробок, координації спільної діяльності та ефективного використання фінансових, матеріально-технічних та кадрових ресурсів за визначеним науковим напрямом можуть утворюватися державні ключові лабораторії. Державні ключові лабораторії можуть бути новою юридичною особою або об'єднанням наукових груп установ та (або) університетів, академій, інститутів на основі договору про спільну наукову діяльність у порядку, визначеному законом.

Відповідно до ст. 20–22 Закону [11] визначено Національну раду України з питань розвитку науки і технологій. Це постійно діючий консультативно-дорадчий орган, що утворюється при Кабінетові Міністрів України з метою забезпечення ефективної взаємодії представників наукової громадськості, органів виконавчої влади та реального сектору економіки у формуванні та реалізації єдиної державної політики у сфері наукової і науково-технічної діяльності. Вона складається з Наукового та Адміністративного комітетів, що мають однаковий кількісний склад.

Основними функціями Національної ради України з питань розвитку науки і технологій є:

- 1) підготовка та подання Кабінетові Міністрів України пропозицій щодо формування засад державної політики у сфері наукової та науково-технічної діяльності;
- 2) підготовка пропозицій щодо визначення пріоритетів розвитку науки і техніки та заходів з їх реалізації;
- 3) підготовка пропозицій щодо інтеграції вітчизняної науки у світовий науковий простір та Європейський дослідницький простір з урахуванням національних інтересів;
- 4) підготовка пропозицій щодо засад функціонування в Україні системи незалежної експертизи державних цільових наукових та науково-технічних програм, наукових проєктів, державної атестації наукових установ, присудження наукових ступенів і присвоєння вчених звань;
- 5) розгляд та надання висновків щодо проєктів концепцій державних цільових наукових та науково-технічних програм та проєктів таких програм;
- 6) надання Кабінетові Міністрів України рекомендацій щодо формування державного бюджету в частині визначення загальних обсягів фінансування наукової і науково-технічної діяльності та його розподілу між базовим та конкурсним фінансуванням наукових досліджень, а також у частині визначення структури розподілу між напрямками грантової підтримки Національного фонду досліджень України;
- 7) заслуховування та оцінювання звітів центральних органів виконавчої влади, Національного фонду досліджень України, Національної академії наук України, національних галузевих академій наук та інших головних розпорядників бюджетних коштів, що здійснюють наукову та науково-технічну діяльність або є замовниками наукових досліджень та розробок, про стан використання коштів на наукову та науково-технічну діяльність та отримані результати і внесення пропозицій за результатами їх розгляду;
- 8) підготовка та оприлюднення щорічної доповіді про стан та перспективи розвитку сфери наукової та науково-технічної діяльності України, а також про стан виконання Україною пріоритетів Європейського дослідницького простору та надання пропозицій щодо плану їх реалізації на наступний рік;
- 9) підготовка пропозицій щодо принципів створення та стратегії розвитку державної дослідницької інфраструктури, системи державних ключових лабораторій;
- 10) взаємодія в установленому порядку з відповідними органами іноземних держав і міжнародних організацій;
- 11) ініціювання і замовлення прогностичних та форсайтних досліджень у галузі науки, технологій, інновацій, організації та проведення наукової експертизи рішень центральних органів виконавчої влади, що стосуються наукової сфери, а також проєктів концепцій державних цільових наукових та науково-технічних програм і проєктів таких програм;

12) надання пропозицій щодо принципів наукової етики та механізмів контролю за їх дотриманням;

13) розроблення спільно з представниками реального та фінансового секторів економіки та іншими зацікавленими сторонами пропозицій щодо створення механізмів комерціалізації результатів наукових досліджень;

14) внесення рекомендацій щодо оптимальних шляхів реалізації проектів і програм міжнародної технічної допомоги у сфері наукової і науково-технічної діяльності;

15) надання пропозицій щодо розвитку наукової та науково-технічної сфери в Україні;

16) розроблення пропозицій щодо стратегії розвитку системи залучення та підготовки учнівської молоді до наукової і науково-технічної діяльності.

Новацією є визначення у Законі від 2015 року ради молодих вчених. Так, відповідно до ст. 24 рада молодих вчених є колегіальним виборним дорадчим органом, що утворюється для забезпечення захисту прав та інтересів молодих вчених. Ради можуть утворюватися при центральних органах виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київській та Севастопольській міських державних адміністраціях, Національній академії наук України, національних галузевих академіях наук, наукових центрах, ключових лабораторіях, вищих навчальних закладах та наукових установах України.

Також держава створює умови для залучення учнівської молоді до наукової і науково-технічної діяльності через систему спеціалізованих загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладів, зокрема, наукових ліцеїв і наукових ліцеїв-інтернатів, Малу академію наук України або інші подібні установи позашкільної освіти. Пропозиції щодо стратегії розвитку, процедур реалізації та форм підтримки діяльності, спрямованої на залучення учнівської молоді до наукової і науково-технічної діяльності, розробляє Національна рада України з питань розвитку науки і технологій, що визначено ст. 26 Закону [11].

Завершуючи порівняльний аналіз розділу II “Правовий статус суб’єктів наукової і науково-технічної діяльності” законів 1991 року та 2015 року, необхідно зазначити, що основною відмінністю є визначення у Законі від 2015 року [11] нової наукової структури – Національної ради України з питань розвитку науки і технологій, а також ради молодих вчених.

Тривалі дискусії, які передували прийняттю Закону України “Про наукову і науково-технічну діяльність” від 2015 року, стосувалися доцільності створення саме Національної ради України з питань розвитку науки і технологій. Основними доводами противників створення Ради було дублювання функцій ради з Міністерством освіти та науки України, Національною академією наук та галузевими академіями наук, а також додаткове фінансове навантаження на бюджет країни щодо утримання за кошти податкових платників зазначеної Ради. Одночасно прихильники створення Ради стверджували, що створення відповідної Ради забезпечить більш дієвий контроль у сфері наукової і науково-технічної діяльності за виконуваними дослідженнями, належну організацію цих робіт, фінансову підтримку, встановлення пріоритетів у науковій сфері щодо підтримки наукових та науково-технічних досліджень з боку держави тощо.

Визначитися остаточно на сьогодні з конкретною позицією, мабуть, немає можливості. Закон України “Про наукову і науково-технічну діяльність” від 2015 року прийнятий та вступив у дію, але всі підзаконні акти ще не створені та не проведено комплексу організаційних робіт щодо створення та налагодження роботи Національної ради України з питань розвитку науки і технологій. Лише після повного налагодження роботи зазначеної Ради та аналізу її роботи можна буде достеменно стверджувати про доцільність, або недоцільність її створення.

А от визначення в Законі ради молодих вчених та можливість її створення в наукових установах є вельми доцільним. Молоді вчені здобувають певну незалежність у своїх наукових дослідженнях та право колегіально впливати на розвиток наукової установи, приймати відповідні рішення щодо наукової діяльності та пропагувати їх керівництву установи. Така діяльність призводить до ще більшої демократизації наукової та науково-технічної діяльності та, як наслідок, – до розвитку відповідних наукових галузей.

Також доречним є залучення учнівської молоді до наукової і науково-технічної діяльності. Цей захід має дві позитивні сторони – це позитивна сторона для самої наукової діяльності, адже учнівська молодь теж є талановитою та може досягати певних наукових результатів, та друга позитивна сторона для самої учнівської молоді, яка долучається до наукової діяльності, ця справа може стати сенсом всього життя молодих людей.

У цій статті ми здійснили частковий аналіз положень законів України “Про наукову і науково-технічну діяльність” від 26 листопада 2015 року № 848-VIII та від 13 грудня 1991 року № 1977-XII але, враховуючи їх обсяг та складність, необхідно буде продовжити порівняльний аналіз положень законів у наступних статтях, а також доречно розглянути нормативно-правові акти, які регламентують науково-технічну діяльність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Цивільне право України: підручник: у 2-х кн. / Д.В. Боброва, О.В. Дзера, А.С. Довгерт та ін.; за ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнецової. Київ: Юрінком Інтер, 1999. 864 с. URL: <http://ukrkniga.org.ua/ukrkniga-text/686/7/> (дата звернення: 22.01.2018).
2. *Вінник О.М.* Господарське право: навч. посіб. Київ: Правова єдність, 2009. 766 с. URL: http://www.big-lib.com/book/42_Gospodarske_pravo/4404_2_Ponyattya_oznaki_ta_principi_zdiisnennya_gospodarskoi_diyalnosti (дата звернення: 23.01.2018).
3. *Щербина В.С.* Господарське право: підруч. Київ: Юрінком Інтер, 2003. 480 с. URL: <http://westudents.com.ua/glavy/59103-1-predmet-regulyuvannya-gospodarskogo-prava.html> (дата звернення: 22.01.2018).
4. *Орлюк О.П.* Фінансове право: навч. посібник. Київ: Юрінком Інтер, 2003. 528 с. URL: http://the-law.at.ua/load/juridichna_literatura/finansove_pravo_ukrajini/orljuk_o_p_finansove_pravo_navch_posibnik_k_jurinkom_inter_2003_528_s/11-1-0-160 (дата звернення: 23.01.2018).
5. *Опришко В.Ф., Шульженко Ф.П., Шимон С.І.* та ін. Правознавство: підручник; за заг. ред. В.Ф. Опришка, Ф.П. Шульженка. Київ: КНЕУ, 2003. 767 с. URL: <http://buklib.net/books/23868/> (дата звернення: 22.01.2018).
6. *Цимбалюк В.С., Гавловський В.Д., Гриценко В.В.* та ін. Основи інформаційного права України: навч. посіб. / за ред. М.Я. Швеця, Р.А. Калужного та П.В. Мельника. Київ: Знання, 2004. 274 с. URL: <http://buklib.net/books/22031/> (дата звернення: 23.01.2018).
7. *Фрицький О.Ф.* Конституційне право України: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2002. 536 с.
8. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1996. № 30. Ст. 141.
9. *Ківалов С.В., Біла Л.Р.* Адміністративне право України: навчально-методичний посібник. Вид. друге, перероб. і доп. Одеса: Юридична література, 2002. 312 с.
10. *Колтаков В.К., Кузьменко О.В.* Адміністративне право України: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2003. 544 с.
11. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 26 листопада 2015 року № 848-VIII. Відомості Верховної Ради (ВВР). 2016. № 3. Ст. 25.
12. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 13 грудня 1991 року № 1977-XII. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1992. № 12. Ст. 165 (втратив чинність).
13. *Проценко Т.О., Рядінська В.О.* Щодо видів наукових видань за інформаційною ознакою: новели законодавства. Наука і правоохорона. № 1(31). 2016. С. 302–307.

REFERENCES

1. *Bobrova, D.V., Dzera, O.V., Dovgert, A.S.*, 1999, “Civil Law of Ukraine: textbook: in 2 books; edit. O.V. Dzera, N.S. Kuznietsova, Kyiv, 864 p. URL: <http://ukrkniga.org.ua/ukrkniga-text/686/7/> (application date: 22.01.2018).

2. *Vinnyk, O.M.*, 2009, “Economic Law”: manual, Kyiv: Legal unity, 766 p. URL: http://www.big-lib.com/book/42_Gospodarske_pravo/4404_2_Ponyattya_oznaki_ta_principi_zdiisnennya_gospodarskoi_diyalnosti (application date: 23.01.2018).
3. *Shcherbyna, V.S.*, 2003, “Commercial Law”: textbook, Kyiv: Yurinkom Inter, 480 p. URL: <http://westudents.com.ua/glavy/59103-1-predmet-regulyvannya-gospodarskogo-prava.html> (application date: 22.01.2018).
4. *Orliuk, O.P.*, 2003, “Financial Law”: textbook, Kyiv: Yurinkom Inter, 528 p. URL: http://the-law.at.ua/load/juridichna_literatura/finansove_pravo_ukrajini/orljuk_o_p_finansove_pravo_navch_posibnik_k_jurinkom_inter_2003_528_s/11-1-0-160 (application date: 23.01.2018).
5. *Opryshko, V.F., Shulzhenko, F.P., Shymon, S.I.* etc., 2003, “Jurisprudence”: textbook; edit. V.F. Opryshko, F.P. Shulzhenko, Kyiv: KNEU, 767 p. URL: <http://buklib.net/books/23868/> (application date: 22.01.2018).
6. *Tsybalyuk, V.S., Gavlovskiy, V.D., Grytsenko, V.V.* and others, 2004, “Fundamentals of Information Law of Ukraine”: manual; edit. M.Y. Shvets, R.A. Kaliuzhnyi and P.V. Melnik, Kyiv, 274 p. URL : <http://buklib.net/books/22031/> (application date: 23.01.2018).
7. *Fritzky, O.F.*, 2002, “Constitutional Law of Ukraine”: textbook, Kyiv: Yurinkom Inter, 536 p.
8. Constitution of Ukraine: Bill of Ukraine dated June 28, 1996 No. 254к / 96-BP, Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine (VR), 1996, No 30, Art. 141.
9. *Kivalov, S.V., Bila, L.R.*, 2002, “Administrative Law of Ukraine”: educational and methodical manual, Odesa: Legal Literature, 312 p.
10. *Kolpakov, V.K., Kuzmenko, O.V.*, 2003, “Administrative Law of Ukraine”: textbook, Kyiv, 544 p.
11. “About Scientific and Scientific and Technical Activity”: Bill of Ukraine dated November 26, 2015, No 848-VIII. Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine (VR), 2016, No 3, Art. 25.
12. “About Scientific and Scientific and Technical Activities”: Bill of Ukraine dated December 13, 1991 No 1977-XII, Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine (VR), 1992, No 12, Art. 165 (expired).
13. *Protsenko, T.O., Riadinska, V.O.*, 2016, “Types of Scientific Editions according to the Information Sign: Legislative Novelties”, *Nauka i Pravoohorona* 1(31), 302–307.

UDC 001.89:340.13(477)

D.V. Smernytskiy,
Candidate of Law, Co-Head of Director of the State Research
Institute MIA Ukraine, Kyiv,
ORCID ID 0000-0001-6066-0324

THE CURRENT STATE OF LEGAL REGULATION OF SCIENTIFIC AND TECHNICAL ACTIVITIES

Paper considers the current state of legal regulation of scientific and technical activities. A significant percentage of relations in the field of scientific and technical development and research are economic relations. Financial law has a significant impact on the development of scientific and technical activities as well, and the very best legal rules regarding the distribution of budget financing and tax policy should ensure the development of scientific and technical research and development. In addition to civil, economic and financial law, which directly affects the sphere of scientific and technical activity, it is possible to mention also information law, international law, constitutional law, etc. It is concluded that the mechanism of international, constitutional, labor law and other legal mechanisms is an integral part of the legal mechanism of provision of scientific and technical activities, since scientific and technological activities are multifaceted and embody all the aspects of social relations without exaggeration.

The nomenclature of terms for scientific, scientific and technical activity is considered. It is concluded that the expansion of terminology brings more certainty in the field of legal provision of scientific and scientific and technical activities. But not all of the definitions are unambiguous.

It is noted that it is appropriate to attract young students to research, scientific, technical activities. This event has two positive aspects – it is a positive side for the scientific activity itself, because the student youth is talented and can achieve certain scientific results and the second positive side for the student youth itself, that joins the scientific activity, and this business can become the sense of the life of young people.

Keywords: scientific and technical activity, law of regulation, branches of law.

Отримано 30.01.2018